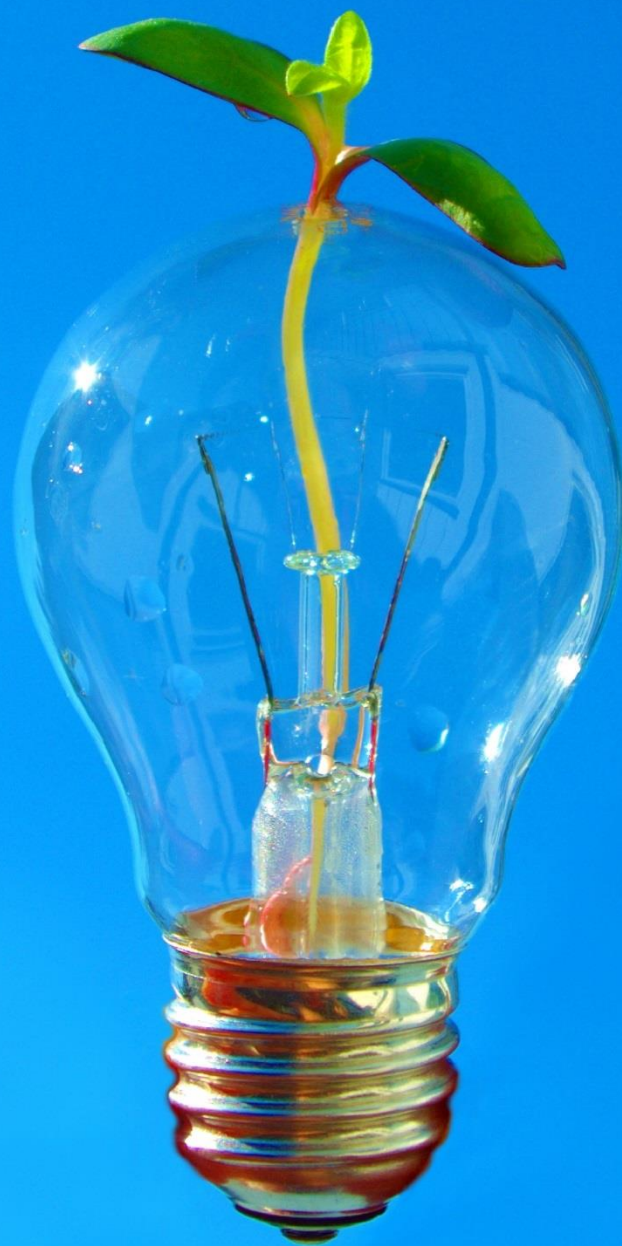

Årsredovisning 2020

med verksamhetsplan för 2021

Regionhälsan FoU primärvård
Folktandvården område Öster

FoU-centrum Skaraborg

På FoU-centrums hemsida www.vgregion.se/fouskaraborg finns Årsredovisningen som PDF.

FoU-året 2020

Sammanfattning och reflektion

Årsredovisning för FoU-centrum Skaraborg, primärvård i Skaraborg och Folk tandvården område öster, vill ge en samlad bild av alla de aktiviteter som bedrivits under 2020. Dessa spänner över många olika områden som t.ex. större och mindre forskningsprojekt, kurs i grundläggande FoU-metodik, handledning, vetenskapliga artiklar och projektredovisningar, seminarier, samverkan med andra forskningsinstitutioner lokalt, nationellt och internationellt.

Årsredovisningen riktar sig i första hand till våra uppdragsgivare, samarbetspartners och chefer samt intresserad personal i primärvård och folk tandvård. Den inleds med en beskrivning av FoU-centrum Skaraborgs struktur och innehåll, och därefter ges en mera ingående bild av FoU-verksamheten.

Avslutningsvis ges en översikt av planerna för nästkommande år.

År 2020 präglades till stor del av Covid-pandemin. Verksamheten har anpassats till distansarbete med en stor del hemarbete. APT, planeringsmöten och regelbundna avstämningsmöten har skötts via Skype. Forskningsprojekt med i huvudsak registerdata har kunnat rulla på som vanligt medan projekt inkluderande patientkontakter har fått ställas i vänteläge. En stor utmaning har varit att göra kursen i forskningsmetodik digital vilket dock har fungerat förvånansvärt bra.

Under 2021 kommer vi att utvärdera de nya arbetssätt som introducerats på grund av pandemin för att se vad vi skall ta med oss av detta i vår fortsatta verksamhet.

Per Hjerpe
FoU-chef

Forskningsvision

FoU primärvård i Västra Götalandsregionen är särskilt profilerad för att främja friskfaktorer och förebygga riskfaktorer så att befolkningen kan möta framtiden med god livskvalitet

Innehållsförteckning

Inledning	1
FoU-uppdraget i förändring	1
Samverkan med Folk tandvården FoU	3
Forskning	3
Ledning och organisation	3
FoU primärvård Västra Götalandsregionen	5
Forskarutbildning	6
Halvtidsseminarium	8
Vetenskaplig produktion	8
Forskningsplattformar	13
FoU-anslag	13
Utbildning	16
Grundläggande forskningsmetodik	16
Regionala utbildningar	19
Innovation	19
Utveckling	20
Seminarier	20
Konferenser	20
FoU i VGR	20
Kvalitetsregister	21
Infrastruktur	21
Lokal FoU-samverkan	21
Regional FoU-samverkan	22
Nationell FoU-samverkan	23
Internationell FoU-samverkan	24
Ekonomi	24
Verksamhetsplan för år 2021	25
Utbildningar	25
Seminarier	26
Disputation/halvtidkontroll	26
Prioriterade aktiviteter lokalt 2021	26

Bilaga 1. Vetenskapliga artiklar

Inledning

Verksamhetsidé

FoU-centrum ska stimulera, skapa förutsättningar och vara ett föredöme för forskning, utveckling och utbildning.

All forskning och utveckling ska baseras på vetenskaplig metodik.

Arbetet ska bidra till att primärvård och tandvård i Skaraborg utvecklas och blir attraktiva arbetsplatser.

FoU-uppdraget i förändring

FoU-centrum Skaraborg är en del av FoU primärvård, forsknings- och utvecklingsorganisationen för Västra Götalandsregionens primärvård (VGPV), i samverkan med Folktandvården FoU. Verksamheten är lokaliserad i nya Regionens hus i Skövde och flyttades organisatoriskt från Närhälsan till Regionhälsan den 1 januari 2019.

FoU-verksamheten har ett övergripande uppdrag att stimulera, stödja och initiera forskning och utveckling inom all primärvård och folktandvård finansierad av Västra Götalandsregionen (VGR) samt inom Regionhälsan och att utveckla den vetenskapliga kompetensen hos personalen inom dessa verksamhetsområden för att på så sätt främja en evidensbaserad, god och säker vård.

FoU-centrums huvudsakliga verksamhet består av undervisning i grundläggande forskningsmetodik samt stöd och handledning i projekt med en bred ansats. Det innebär både utvecklingsarbete och forskning (från enskilda projekt till doktorandprojekt). VGPV kallas i denna årsredovisning fortsättningsvis för primärvård.

Forskning bedrivs inom profilområden såsom folksjukdomar och uppföljning av läkemedelsförskrivning samt registerforskning. Inom tandvården bedrivs framför allt projekt med fokus på orala folksjukdomar i olika åldrar i befolkningen.

FoU-chefen har det övergripande administrativa ansvaret. Ansvaret för verksamhetens vetenskapliga innehåll ligger hos FoU-chefen, FoU-strateger och FoU-ledare inom primärvård respektive FoU-ledare inom tandvård. Andra funktioner knutna till FoU-centrum är FoU-koordinatorer och FoU-handledare.

Under 2018 godkändes FoU primärvårds fyra FoU-centrum tillsammans med enheten för allmänmedicin vid Göteborgs universitet som Universitetssjukvårdsenheter (USV-enheter). Ett fortsatt arbete pågår för att anpassa dessa inför kommande utvärdering där arbetet leds av en ledningsgrupp med representanter från Allmänmedicin, FoU-primärvård, Primärvårdens utbildningsenhet samt Vårdcentralerna i Skaraborg. Dominique Hange, distriktsläkare, docent vid Allmänmedicinskt centrum, Göteborgs universitet är sedan 2020 Allmänmedicins representant i Primärvårdens USVE-enhet i Skaraborg.

Precis som tidigare kommer vi att arbeta för att främja hälso- och sjukvårdens utveckling. I arbetet som Universitetssjukvårdsenheter ingår ett djupare samarbete med universitet och högskolor, som även kommer att delta i organisering och ledning av verksamheten i den del som utformas med särskild hänsyn till forskningens och utbildningens behov.

Universitetssjukvårdens kärnverksamheter ska förutom hälso- och sjukvård, vara klinisk forskning och utbildning liksom kunskapstillämpning och kunskaps-spridning för hälso- och sjukvårdens utveckling. I Universitetssjukvården ingår också att de regioner som har avtal med privata vårdgivare ska säkerställa att utbildning och forskning kan utföras med hög kvalitet även hos dessa vårdgivare.

Källa: "Definition av Universitetssjukvård enligt ALF-avtalet" (avtal om läkarutbildning och forskning).

FoU primärvård har även fått i uppdrag från studierektorsenheten för ST-läkare i allmänmedicin att ansvara för det delmål i målbeskrivningen (delmål 19 SOSFS:2015:8a) som omfattar kompetens inom medicinskt vetenskapligt förhållningssätt och omfattar kurs i forskningsmetodik samt ett skriftligt individuellt projektarbete enligt vetenskapliga principer. Detta uppdrag fullföljs genom att ge kurs i grundläggande forskningsmetodik där en majoritet av deltagarna är ST-läkare i allmänmedicin.

Samverkan med Folk tandvården FoU

I Folk tandvården i Västra Götaland finns enheten ”Forskningsstöd” med uppdrag att samla och redovisa kunskap om pågående forskning och bistå forskare med bland annat rekrytering av patienter till klinisk forskning samt bistå medarbetare i Folk tandvården i patientnära forskning. Enheten är placerad på Odontologen i Göteborg. FoU-verksamheten i de olika regiondelarna är organiserad under namnet ”Folk tandvården FoU” med lokala FoU-ledare i varje regiondel (i Skaraborg FoU-ledare Ann-Catrin André Kramer).

Enheten på Odontologen arbetar också med innovationsverksamhet. Dels internt för att ta vara på alla idéer som finns i verksamheten, dels i samarbete med företag som vill testa och utveckla produkter och tjänster för framtidens tandvård.

För såväl specialisttandvården som allmäntandvården är det angeläget att utrymme och förutsättningar även i framtiden skapas för forsknings- och utvecklingsarbete.

Forskning

Ledning och organisation

Per Hjerpe, FoU-chef

Distriktsläkare, med.dr. uppdrag som FoU-chef. Ingår i regionala FoU-rådet och primärvårdens regionala FoU-chefsgrupp. Ordförande i lokala FoU-rådet i Skaraborg. Deltar i utvecklingsarbetet av Primärvårdens regionala kvalitetsregister, QregPv där han är registerhållare (20%). Föreläser på FoU-kursen och handleder ST-läkare och övrig personal vid projektarbete inom verksamheten.

Huvudhandledare för Maria Berkhout samt bihandledare för Tobias Andersson, Johan-Emil Bager och Grete Garberg, samtliga doktorander vid Göteborgs universitet. Deltagare i flera stora långsiktiga forskningsprojekt (SPCCD, SDR sid. 9-10). Har ett övergripande strategiskt ansvar för FoU primärvårds externa webbsidor. Ingår i klinisk ledning för Framtidens Vårdinformationsmiljö (FVM), regionens nya gemensamma journaldatasystem. Ledare (5%) för forskningsplattformen för ”Kroniska sjukdomar med risk för hjärtkärlkomplikationer”.

Kristina Boström, FoU-strateg, primärvård

Distriktsläkare, adjungerad professor i allmänmedicin vid Göteborgs Universitet och docent i allmänmedicin vid Lunds universitet. Uppdrag (50 %) som FoU-strateg i primärvården i Skaraborg. Medlem i lokala FoU-rådet i Skaraborg. Har ansvar för handledning av ST-läkare (läkare under specialistutbildning) projektarbeten och av övrig personal inom verksamheten. Ledare (10%) för forskningsplattformen för ”Kroniska sjukdomar med risk för hjärtkärlkomplikationer”. Bihandledare för Tove Bokrantz, internmedicin, (planerad disputation 11 juni 2021), Maria Berkhout, allmänmedicin, Grete Garberg överläkare ögonkliniken SkaS och huvudhandledare för Tobias Andersson, allmänmedicin (planerad disputation 16 april 2021), alla doktorander

vid Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet. Har tidigare handlett fem doktorander till disputation, tre som bihandledare och två som huvudhandledare. Projektledare för och medarbetare i flera stora, långsiktiga forskningsprojekt: SPCCD, SPCCD-SKA, SDR, QregPV, PURE, Skaraborgsprojektet (sid. 9-11). Undervisar och examinerar i allmänmedicin på läkarlinjen vid Lunds och Göteborgs universitet (sid. 19). Medlem i Nationella diabetesregistrets styrgrupp sedan 2013 och sedan 2016 ledamot i Svenska Läkaresällskapets (SLS) Forskningsdelegation.

Sofia Dalemo, FoU-strateg, primärvård

Distriktsläkare, med.dr. förordnad (40 %) som FoU-strateg i primärvården i Skaraborg. Medlem i lokala FoU-rådet i Skaraborg samt FoU Skaraborg. Huvudansvarig för FoU-kursen, föreläser även på kursen, samt är handledare till ST-läkare i deras enskilda projekt. Undervisar på läkarlinjen vid Göteborgs universitet termin 7 och 9. Det egna forskningsarbetet handlar bl.a. om uppföljning av patienter med höga kalciumvärden i primärvården.

Susanne Andersson, FoU-ledare, primärvård

Arbetar som klinisk lektor (20%) vid FoU centrum Skaraborg. Medverkar vid FoU-kurser och handleder ST-läkare vid deras enskilda projekt. Är leg. sjuksköterska och specialistsjuksköterska inom diabetes. Är anställd vid Högskolan Väst som universitetslektor och har en examen som filosofie doktor 2012, vid Göteborgs universitet. Undervisar på grundutbildningen för sjuksköterskor samt på avancerad nivå vid specialinriktningar för sjuksköterskor. Är inriktningsansvarig för diabetesprogrammet och undervisar i vetenskaplig teori och metod ansvarar för kurser i diabetes och handledning. Examinerar och handleder uppsatser. Avhandlingen handlar om prediabetes och den ökade risk för diabetes. Min forskning fokuserar på områden som rör långvariga sjukdomar som diabetes, hypertoni och KOL.

Ann-Catrin André Kramer, FoU-ledare tandvård

Har uppdrag som FoU-ledare för tandvård på 20%. Leg. tandhygienist, odont dr, lektor vid Institutionen för hälsovetenskaper, Karlstad universitet. Medlem i lokala FoU-rådet i Skaraborg och föreläsare på FoU-kursen. Är programledare för Tandhygienistprogrammet och akademisk klinisk lektor för Akademisk Folktandvårdsklinik som drivs i samverkan med Region Värmland. Undervisar i grundutbildningen inom bland annat vetenskaplig metodik samt handleder studenter. Är biträdande handledare i doktorandprojekt vid Karlstads universitet. Ingår i Socialstyrelsens prioriteringsgrupp för revidering av Nationella riktlinjer för vuxentandvård. Den egna forskningen är inriktad på kariesepidemiologi bland barn, ungdomar och unga vuxna samt kemikaliepåverkan under graviditet relaterat till barnets orala hälsa.

Anna-Lena Östberg, FoU-handledare

Anna-Lena Östberg, docent vid Avdelningen för odontologisk psykologi och folkhälsa, Institutionen för odontologi, Göteborgs universitet, leg tandläkare. De egna forskningsområdena är epidemiologi, ungdomars munhälsa samt fetma relaterat till munhälsa. Det senare studeras som del i ett stort regionalt

longitudinellt projekt om obesitas (fetma), ”BASUN” (Bariatrisk behandling – substitutionsbehov och nutritionella komplikationer”).

Huvudhandledare för doktorand, leg tandläkare Negin Taghat vid Institutionen för odontologi, Göteborgs universitet. Bihandledare för doktorand, specialistläkare i allmänmedicin och knuten till FoU-centrum Skaraborg, Maria Berkhout, Institutionen för allmänmedicin, Göteborgs universitet.

Handleder i övrigt på både doktorand- och andra nivåer. Har tidigare handlett flera doktorander fram till disputation. Ledamot i avdelningen för medicinsk forskning (M1), Etikprövningsmyndigheten vid Göteborgs universitet.

Mikael Åberg, FoU-koordinator

Har magisterexamen i folkhälsovetenskap, inriktning hälsoekonomi. Regiongemensam resurs för FoU-primärvård inom hälsoekonomi och Heromarapportör. Är administratör för FoU primärvårds företagskonto på LinkedIn. Kursadministratör för ”Grundläggande kurs forsknings- och utvecklingsmetodik” samt undervisar i Excel. Ger support till kursdeltagare inom Office-program och statistikprogram.

Ann Segerblom, FoU-koordinator

Regiongemensam resurs för FoU primärvård när det gäller dokumenthantering. Införare och förvaltare av Sharepoint/SOFIA (Samarbete och Förvaring i Arkiv), arkivredogörare och handläggare i Public 360 (diarium). Ingår i redaktionsgruppen i arbetet med den gemensamma årsredovisningen och är administratör för Katalog i Väst (KIV). Är sekreterare i lokala FoU-rådet i Skaraborg, FoU-guide i Skaraborg för projektdatabasen FoU i VGR samt representant i beredningsgruppen för FoU i VGR och i administratörsnätverket för ansökningsdatabasen. Ger support till projektledare och kursdeltagare med inmatningsmoduler och layout av rapporter.

FoU primärvård Västra Götalandsregionen

FoU primärvårds fyra FoU-centrum inom Regionhälsan har under året fortsatt arbetet tillsammans med att utveckla universitetssjukvårdsenheter med lokala FoU-centrum som bas.

Under 2020 har införandet av SOFIA (Samarbete och Förvaring i Arkiv) startats. Ann Segerblom är ansvarig införare och förvaltare för FoU primärvård samt stöttar Studierektorsenhet primärvård, Allmänmedicinskt centrum och Socialmedicinskt centrum. Flera digitala introduktionsmöten har hållits i verksamheten. Ann ingår den Regionhälsans gemensamma stöd- och samordningsgrupp.

FoU-cheferna i FoU primärvård har haft flera digitala möten under året kring ledningsfrågor som rör de fyra FoU-centrumen och FoU-råden.

Koordinatorgruppen har haft regelbundna möten för arbete med ”Riktlinjer för gemensamma arbetssätt inom FoU primärvård Västra Götalandsregionen”.

Arbetet med att utveckla hemsidan för FoU-primärvård har fortsatt under året med lokalt deltagande från FoU-centrum Skaraborg av Per Hjerpe, projektledare, Ann Segerblom och Mikael Åberg från FoU-centrum Skaraborg tillsammans med representanter från övriga FoU-centrum inom FoU primärvård.

Stabsträffar

Regionala APT för tillsvidareanställda medarbetare på FoU-centrumen inom FoU primärvård genomfördes:

7 februari, Göteborg

27-28 augusti, Trollhättan

Regional FoUU-dag

För medarbetare inom Regionhälsan FoU planerades i Borås men fick ställas in p.g.a. pandemin.

Forskarutbildning

Doktorandprogram primärvård

Doktorandprogram som genomförs inom primärvården i Skaraborg eller på annat sätt, till exempel genom ekonomiskt stöd, har anknytning till FoU-centrum berör många olika aspekter av allmänmedicin. Studier bedrivs på ett brett spektrum av områden allt ifrån möten mellan olika vårdgivare och med patienter, till studier av biokemiska markörer för komplikationer vid kroniska sjukdomar och registerstudier med användande av data från primärvården, kohortstudier, prospektiva studier och studier med kvalitativ metod.

Britt-Marie Ljungström, legitimerad psykolog och psykoterapeut samt specialist i klinisk psykologi med inriktning barn & ungdomspsykologi.

Doktorand 2013 vid Psykologiska institutionen Göteborgs universitet. Titel på avhandlingsprojektet är: "Top-down och bottom-up: två sätt att närma sig psykisk ohälsa hos barn med allvarliga beteendeproblem". Huvudhandledare är professor Ulf Axberg VID Specialized University, Oslo, Psykologiska institutionen Göteborgs universitet och bihandledare är docent Elisabeth Kenne Sarenmalm, FoU-centrum Skaraborgs Sjukhus.

Chan-Mei Ho Henriksson, fysioterapeut, doktorand vid Göteborgs universitet. Doktorandprogram med titeln "Fysioterapeut som förstabedömare för patienter med knäsmärta inom primärvård". Randomiserad kontrollerad studie om förstabedömning hos fysioterapeut jämfört med läkare av patienter med misstänkt knäledsartros. Pågående kostnadseffektivitetsstudie som utvärderar dessa två olika vårdprocesser. Pågående reliabilitetsstudie för 30 sekunders stolstest som självtest vid knäledsartros. Medarbetare i kohortstudie som undersöker långvarig ländryggssmärta hos kvinnor samt i pågående studie som undersöker effekten av fysisk aktivitet kombinerat med internetbaserad KBT för kvinnor med långvarig generaliserad smärta. Även medarbetare i pågående studie där fysioterapeut utvärderas som bedömare inför protesoperation för patienter med höft- och knäledsartros inom slutenvård, samt medarbetare i liknande studie där primärvårdsfysioterapeuter är i fokus istället.

Huvudhandledare är docent Lena Nordeman adj. lektor, FoU-centrum Södra Älvsborg och bihandledare docent Carina Thorstensson institutionen för neurovetenskap och fysiologi Sahlgrenska Akademin, Göteborgs Universitet. Ingår i forskningsplattformen för ”Muskuloskeletal hälsa” där personer från olika professioner deltar och planerar för gemensamma forskningsprojekt och samarbetar kring ansökningar av forskningsanslag hos lokala, regionala och nationella anslagsgivare.

Karin Rystedt, specialistläkare i allmänmedicin, doktorand vid Göteborgs universitet. Doktorandprogram med titeln ”Diagnostik och behandling av luftvägsinfektioner i primärvård”. Huvudhandledare är med.dr. Pär-Daniel Sundvall FoU-centrum Södra Älvsborg, bihandledare är professor Ronny Gunnarsson, Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet och docent Katarina Hedin Lunds universitet.

Maria (Marjo) Berkhout, distriktsläkare, doktoraalexam (master) i biomedicinsk vetenskap (Holland). Doktorand vid Göteborgs Universitet, registrerad i november 2018. Doktorandprogram med titeln ”Hypertoni hos de äldsta”. Huvudhandledare är med.dr. Per Hjerpe (allmänmedicin) bihandledare professor Karin Manhem (internmedicin), professor Kristina Bengtsson Boström (allmänmedicin) och docent Anna-Lena Östberg, Institutionen för Odontologi, Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet. Analys av data insamlad för det första delarbetet pågår.

Tobias Andersson, distriktsläkare, doktorand vid Göteborgs universitet sedan 2014. Godkänd halvtidkontroll oktober 2018. Planerad disputation 16 april 2021. Doktorandprogram med titeln ”Diabetes and hypertension – entangled chronic conditions in primary care. Time trends and determinants for mortality and cardiovascular complications”. Data kommer från Skaraborgs Diabetes Register (SDR) och Swedish Primary Care Cardiovascular Database (SPCCD). De två första delarbetena från SDR publicerades 2018 (långtidsprognos vid diabetes) och 2019 (C-peptid som riskmarkör för komplikationer). I det tredje delarbetet från SPCCD studerades associationen mellan diabetes, inkomst och utbildningsnivå avseende risk för död och hjärtkärlkomplikationer hos individer med högt blodtryck (publicerad 2020). I det fjärde delarbetet studerades hur födelseort och diabetes var associerade med motsvarande risker (accepterad för publikation). Huvudhandledare är professor Kristina Boström (distriktsläkare), bihandledare med.dr. Per Hjerpe (distriktsläkare), docent Axel Carlsson (apotekare) och professor Per Wändell (distriktsläkare) båda vid Karolinska Institutet, samt professor Karin Manhem (internmedicin), Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet.

Andra projekt med anknytning till FoU-centrum

Grete Garberg, överläkare oftalmologi, ögonkliniken SkaS doktorand vid Institutionen för neurovetenskap och fysiologi, Sahlgrenska akademien, Göteborgs Universitet sedan september 2019. Hon studerar ögonkomplikationer hos patienter med diabetes typ 2 med hjälp av SDR. Ett första arbete om ögonbottenscreening publicerades 2015. Ett andra arbete om läkemedelsbehandling av högt blodtryck

och blodfettrubbning vid diabetes och dess påverkan på diabetisk retinopati pågår och ett manuskript är under utarbetande. Hon är medförfattare i andra publikationer från SDR tillsammans med Tobias Andersson och Miriam Pikkemaat. Huvudhandledare är Marcelo Ayala, docent vid Institutionen för neurovetenskap och fysiologi, Sahlgrenska akademien. Bihandledare Monica Lövestam Adrian, ögonläkare, universitetslektor, Lunds Universitet, Per Hjerpe, distriktsläkare, med dr, FoU-chef, FoU primärvård, FoU centrum Skaraborg och Kristina Bengtsson Boström, Distriktsläkare, adjungerad professor i allmänmedicin vid Göteborgs Universitet.

Per Hjerpe, Kristina Bengtsson Boström och Sofia Dalemo studerar associationen mellan hypokalcemi, hypoalbuminemi och dödlighet med hjälp av registerdata från Skaraborgs primärvård. En publikation har under 2020 blivit publicerad i *Scandinavian Journal of Primary Health Care*.

Halvtidsseminarium

Chan-Mei Ho Henriksson, fysioterapeut, doktorand vid Göteborgs universitet gjorde halvtidskontroll den 2 juni på doktorandprogrammet med titeln ”Fysioterapeut som förstabedömare för patienter med knäsmärta inom primärvård”.

Vetenskaplig produktion

FoU-centrum ska vara en brygga mellan den kliniska verksamheten i primärvården i Skaraborg med utgångspunkt från dess behov och den akademiska miljön, för att få en bra vetenskaplig utveckling och relevant patientnära forskning. Flera av medarbetarna vid FoU-centrum och medarbetare med ekonomiskt stöd som fördelas av FoU-centrum, arbetar i långsiktiga forskningsprojekt lokalt och i samverkan regionalt, nationellt och internationellt. Dessa projekt redovisas här nedan.

Under året har 23 vetenskapliga artiklar med anknytning till FoU-centrum Skaraborg publicerats (bilaga 1).

Primärvård

Registerforskning via journaldata

Vid FoU-centrum utvecklas sedan flera år metoder för att göra informationen från patientjournalen tillgänglig för kvalitetsutveckling och forskning. Inriktningen på arbetet är fokuserat mot verksamhetsuppföljning på uppdrag av vårdcentralcheferna och data uthämtade med hjälp av utdataverktyget Medrave har bland annat använts vid ST-projekt.

Inom Västra Götalandsregionen samlas utvalda data från primärvårdens patientjournaler gällande patienter med hypertoni, diabetes, ischemisk hjärtsjukdom och astma/KOL i Primärvårdens Regionala kvalitetsregister, QregPv där Per Hjerpe är registerhållare. Från FoU-primärvård Skaraborg är även Kristina

Bengtsson Boström och Tobias Andersson är delaktiga i forskargruppen kring QregPv

Västra Götalandsregionen har under 2018 upphandlat ett nytt journalsystem, FVM som skall vara gemensamt för både primär- och slutenvård och som skall införas stegvis under kommande år. FoU-centrum bevakar detta införande med fokus på utdatamöjlighet via Per Hjerpe som ingår i FVM-klinisk ledning.

Doktorandprojekt med data från primärvårdsjournaler

Tobias Andersson (högt blodtryck och diabetes), Grete Garberg (ögonkomplikationer vid diabetes) sid. 7.

Swedish primary care cardiovascular database (SPCCD)

Kliniska data från patientjournalerna för knappt 75 000 patienter med hypertoni från primärvården i Skaraborg och Stockholms Sydvästra Sjukvårdsdistrikt har samlats i forskningsprojektet SPCCD för studier av läkemedelsbehandling av högt blodtryck i primärvård. Förutom kliniska data innehåller databasen också socioekonomiska data från SCB, data angående uttagna läkemedel från Socialstyrelsens Läkemedelsregister, data från slutenvårdstillfällen ur Patientregistret och data ur Dödsorsaksregistret. Projektet är ett samarbete mellan Västra Götalandsregionen, Stockholms Sydvästra Sjukvårdsdistrikt, Karolinska Institutet och Sahlgrenska akademien. Under 2020 har två vetenskapliga artiklar publicerats (bilaga 1). Två doktorander i gruppen planerar att disputera under 2020 (Tobias Andersson 16 april och Tove Bokrantz 11 juni). Under 2019 har en uppdatering skett av Skaraborgsdelen (SPCCD-SKA) till och med 2016 och tillägg av samsjuklighet har gjorts. Data är nu tillgängliga för fortsatta projekt och ett första manuskript (Johan-Emil Bager) om association mellan hemorragiskt stroke och blodtryck hos patienter med hypertoni och antikoagulantibehandlat förmaksflimmer kommer att skickas till vetenskaplig tidskrift under november 2020. Medverkande i projektet är forskare från Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet och Karolinska Institutet, Stockholms Sydvästra Sjukvårdsdistrikt och Skaraborg.

Skaraborg Hypertension and Diabetes Project

Skaraborgsprojektet omfattar både kliniska aspekter och ett folkhälsoperspektiv på hypertoni, diabetes och fetma. Projektet har pågått sedan 1970-talet med flera datainsamlingar på olika orter i Skaraborg (Skara, Skövde, Vara). Flera avhandlingar har publicerats. Projektet erbjuder ett brett underlag för forskning på olika nivåer samt för mer avgränsade arbeten för olika medarbetare i primärvården. Huvudman för projektet är professor Ulf Lindblad, avdelningen för samhällsmedicin och folkhälsa vid Göteborgs universitet, och det drivs i samarbete mellan Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet, FoU-centrum Skaraborg, Skaraborgsinstitutet och avdelningen för diabetes och endokrinologi, Lunds universitet i Malmö. Under 2019 bearbetas longitudinella data från 1993 och 2003 i ett slumpvist urval ur Skarabefolkningen och deras viktförändring över tid, ett manuskript är under utarbetande.

Skarborgs Diabetesregister (SDR)

Under 1991–2004 samlades uppgifter om alla diabetiker i Skarborg i ett särskilt register innehållande cirka 16 450 personer. På en kohort av patienter < 65 år (n=476) med diabetesdebut 1996–1998 finns blodprover bevarade för framtida analyser. En återundersökning av dem som registrerades under 1996–1998 slutfördes 2010. Huvudman för projektet är professor Kristina Boström och det genomförs i samarbete med Grete Garberg, överläkare ögonkliniken, doktorand vid Göteborgs universitet, med.dr. Bo Berger och Salmir Nasic, biostatistiker FoU-centrum, SkaS, Tobias Andersson, distriktsläkare Närhälsan, doktorand vid Göteborgs universitet, med.dr. Per Hjerpe och Ann Segerblom, FoU-koordinator FoU-centrum Skarborg. Från Lunds universitet medverkar överläkare Monica Lövestam-Adrian, oftalmologi, med.dr. Miriam Pikkemaat, distriktsläkare, Postdoc vid Allmänmedicin och samhällsmedicin, Institutionen för kliniska vetenskaper, Malmö och från Karolinska Institutet, professor Per Wändell och docent Axel Carlsson, apotekare.

Prospective Urban Rural Epidemiological ("PURE") study

Välfärdssjukdomar förskjuts från höginkomstländer till u-länder. PURE-studien undersöker och följer drygt 155 000 människor från hela världen så att skillnaden mellan rika och fattiga stater och mellan stad och landsbygd kan studeras, avseende riskfaktorer för hjärtinfarkt. I Sverige deltar Göteborg och Skarborg (Karlsborg, Hjo och Töreboda) i studien. Data från 902 personer i åldrarna 35–70 år från Skarborg, samt från 3 251 personer från Göteborg, samlades in under 2005–2008. Deltagarna följs upp med återundersökningar efter sex år, nio år samt 12 år, varav den vid sex år avslutades våren 2015.

Den svenska delen av studien leds av professor Annika Rosengren, Sahlgrenska sjukhuset/Östra sjukhuset, Göteborg med deltagande av professor Kristina Boström och professor Ulf Lindblad, Göteborgs universitet. Ett arbete är publicerat under 2020. Ytterligare två manuskript är inskickade till refereegranskande tidskrifter.

"INTERSTROKE"

Under 2010 startade "INTERSTROKE", en studie av riskfaktorer för stroke i Göteborg och Skarborg. Studien är en global fall-kontrollstudie med samma ledning som "PURE"-studien. Datainsamlingen är avslutad och cirka 23 000 patienter och kontroller har undersökts globalt, varav cirka 300 i Sverige (Göteborg och Skarborg). Huvudman för studien i Sverige är professor Annika Rosengren, Sahlgrenska sjukhuset/Östra sjukhuset, Göteborg. Från Skarborg deltar överläkare Eric Bertholds och Björn Cederin SkaS samt från primärvården i Skarborg professor Kristina Boström.

Studie inom nätverket Swedish Cardiovascular Research in Primary care "SCARP"

Studien «Kartläggning av omhändertagande av hypertoni-patienter i primärvården i Sverige» har genomförts med telefonintervjuer med verksamhetschefer vid ett slumpvist urval av cirka 10 vårdcentraler i sex regioner i Sverige under 2020. Projektansvarig är Mikko Hellgren, med. dr., forskningshandledare, Universitetssjukvårdens forskningscentrum, Region Örebro län.

Samverkan kring patienter med depression, ångest och stressreaktion

Studien "CO-WORK-CARE" genomförs på ett flertal vårdcentraler in Västra Götalandsregionen, däribland Bräcke Diakoni Falköping och Hamnstaden VC Lidköping. Här undersöks om patienter som erhållit dialogsamtal med sin arbetsgivare och rehabkoordinator på vårdcentralen, utöver vårdsamordnarkontakt och sedvanlig vård, leder till bättre kvalitet på återgången till arbetet i förhållande till patienter som inte erhållit dialogsamtalet. Projektansvarig är Cecilia Björkelund, distriktsläkare, senior professor Göteborgs universitet och Allmänmedicinskt centrum, Regionhälsan samt Irene Svenningsson, distriktsköterska, docent i Allmänmedicin, Göteborgs universitet, FoU Primärvård Västra Götaland.

Patientdelaktighet vid komplex ohälsa och långvarig nedsättning av arbetsförmågan

Studien Learn-to-cope undersöker om en patientutbildning i grupp kan överbrygga rehabiliteringshinder genom att öka deltagarnas känsla av sammanhang och hälsolitteracitet och även bidra till minskade symtom på depression, ångest och utmattning samt minskat sjukskrivningsbehov hos patienter med långvarig ohälsa? Projektet pågår på ett flertal vårdcentraler inom Västra Götalandsregionen, däribland Allemanhälsan Lunden VC Skövde, Allemanhälsan City VC Skövde, Närhälsan Norrmalm vårdcentral Skövde, Närhälsan Karlsborg vårdcentral, Närhälsan Hjo vårdcentral. Projektansvarig är Märit Löfgren, specialist i Allmänmedicin, doktorand vid Göteborgs universitet, handledare Dominique Hange, specialist i Allmänmedicin, Göteborgs universitet, Allmänmedicinskt centrum, Regionhälsan, FoU Primärvård Västra Götaland.

Allmäntandvård

För närvarande genomförs flera FoU-projekt i allmäntandvården med medverkan från FoU-centrum. Nedan beskrivs större pågående projekt.

En individanpassad undervisningsmodell för att öka ungdomars egenansvar i den parodontala infektionskontrollen

Detta är ett fortsättningsprojekt till projektet "Parodontal hälsa hos 19-åringar i Västra Götaland" som utgår från Göteborgs universitet. Det är en interventionsstudie till ungdomar med docent Kajsa Henning Abrahamsson som projektansvarig. I forskargruppen ingår professor Jan Wennström, odont.dr. Jessica Skoogh Andersson, docent Birgitta Jönsson och docent Anna-Lena Östberg, samtliga institutionen för odontologi, docent Jesper Lundgren, psykologiska institutionen, professor Hans Rystedt, institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande, institutionen för odontologi, Göteborgs universitet, och leg tandhygienist, doktorand Sandra Lod Dimenäs, specialistkliniken för parodontologi, Göteborg. Projektet har bl.a. erhållit forskningsanslag från FORTE, TUA (tandläkarutbildningsavtalet) samt regionala forskningsanslag. Datainsamling fortgår som planerat. Anna-Lena Östberg handleder Sandra Lod Dimenäs i en fokusgruppsstudie.

Samverkansprojekt folktandvård och familjecentral

Ett fem-årigt pilotprojekt mellan folktandvård och familjecentral har nu avslutats. Syftet med projektet har varit att utforma en samverkansmodell mellan barnhälsovård öppen förskola på familjecentral och Folktandvården Västra Götaland för att bevara det friska friskt samt vid behov identifiera patienter som löper risk att utveckla en kariessjukdom. I detta koncept ingick att tandvårdens resurser integrerades i familjecentralens verksamhet. Syftet var också att utvärdera effekt utifrån andra parametrar som munhälsa samt personalens och familjernas upplevelse av samverkan. Ett ytterligare syfte var att uppnå en mer jämlik munhälsa i Skövde kommun.

Projektet var ett samarbetsprojekt med Skövde kommun och projektledare har varit klinikchef Magnus Fällström vid Folktandvården Södra Ryd och odont.dr. övertandläkare Anita Alm vid Hälsoodontologiska enheten i VGR.

Samverkansprojekt mellan folktandvård och familjecentral har utvärderats. Medarbetare upplever att samverkan ger helhetssyn och har ett stort mervärde både för familjer och medarbetare. Vidare upplevdes att samverkan var utvecklande och blev naturlig över tid. Många medarbetare betonade också vikten av ett tillåtande ledarskap och att samverkan måste ges tid. Resultaten finns publicerade. Då projektet nu har avslutats övergår samverkansmodellen i ordinarie verksamhet.

Några exempel på större kliniska projekt där flera kliniker är involverade och som genomförs i allmäntandvården:

- ”Parodontal infektionskontroll – två behandlingsprotokoll i en randomiserad fältstudie” (”VGparod-projektet”) med professor Jan Wennström vid Institutionen för odontologi, Sahlgrenska akademien som projektansvarig;
- ”Root canal treatment in a Swedish Public Dental Service. Studies of indications and results” (”Endo-projektet”) med docent Thomas Kvist och universitetslektor Peter Jonasson vid avdelningen för endodonti vid Institutionen för odontologi vid Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet som huvudansvariga;
- ”En individanpassad undervisningsmodell för att öka ungdomars egenansvar i den parodontala infektionskontrollen” (”VGparod ungdomar-projektet”) engagerar också FoU-ombud för datainsamlingen (sid. 12).

Specialisttandvård

Inom specialisttandvården bedrivs forsknings- och utvecklingsprojekt med stöd från FoU-centrum.

Simon Wigenstedt är ST-tandläkare vid Specialistkliniken för pedodonti och engagerad i en tvärsnittsstudie som bedrivs i samarbete mellan FoU-centrum och ätstörningsvården i VGR. Syftet är att studera ätstörningspatienters upplevda munhälsa och attityder till tandvård.

Forskningsplattformar

FoU primärvård organiserar forskningsplattformar för att samla och stärka forskningen inom begränsade områden. Målet med detta arbete är dels att kartlägga vilka som har liknande forskningsinriktning och att skapa kontaktytor, dels att projektledarna kan stödja varandra i arbetet med att söka externa anslag.

Forskningsplattformen för kroniska sjukdomar med risk för hjärtkärlkomplikationer

Plattformen bildades 2017 med Kristina Boström som plattformsledare och sedan 2019 är även Per Hjerpe plattformsledare, Ann Segerblom är koordinator.

Området är stort med flera grupper och enskilda aktiva forskare i regionen (för närvarande 19 medlemmar) och det finns redan en betydlig vetenskaplig produktion. Plattformen skall stimulera till ökad samverkan mellan projekt inom området genom möten och workshops. Under ett internat i september 2020 planerades ett flertal vetenskapliga samarbeten. En seminarieserie med nätbaserade möten en gång per månad kommer att äga rum under det kommande året för mer ingående redovisning av enskilda forskargrupperns aktivitet.

Information om plattformen publiceras på FoU primärvård [hemsida](#).

FoU-anslag

Här redovisas de forskningsanslag som handläggs via FoU-centrum Skaraborg.

Skaraborgs Lokala FoU-råd

Lokala FoU-rådets fördelning av anslag bygger förutom på Hälso- och sjukvårdsstyrelsen (HSS) riktlinjer, på den policy för FoU som fastställts för primärvården i Skaraborg, Folk tandvården Västra Götaland Skaraborgsdelen av Folk tandvården Öster och Skaraborgs Sjukhus. Det lokala rådet består av medlemmar från primärvården i Skaraborg, folk tandvården i Skaraborg, FoU-beredningsgruppen SkaS samt Skaraborgsinstitutet.

Rådet ger stöd till anställda i primärvården i Skaraborg, Folk tandvården Västra Götaland Skaraborgsdelen av Folk tandvården Öster och Skaraborgs Sjukhus. Stöd ges till enskilda projekt, doktorandstipendier/forskarutbildning och handledning.

Maximalt kan 110 000 kronor per projekt beviljas.

Rådet träffas regelbundet under året för samverkan i FoU-frågor. Ansvaret för ordförandeskapet och kanslifunktionen har primärvården.

Under 2020 har sammanlagt 1 031 000 kronor fördelats till projekt inom primärvården, Folk tandvård och Skaraborgs Sjukhus.

Projekt inom primärvård och tandvård i Skaraborg som tilldelats anslag 2020:

Betydelsen av kronoterapi vid högt blodtryck. En studie av intag av hypertoni-läkemedel på morgonen jämfört med på kvällen.

Per Hjerpe, Närhälsan Norrmalm Vårdcentral och FoU primärvård Skaraborg

Patienters uppfattningar om att behandlas med metformin vid nydiagnostiserad diabetes mellitus typ 2.

Johan Alsterhag, Vårdcentralen Vilan, Skara

Jämförelse av hemisektion och konventionell extraktion vid aplasier av andra premolaren i underkäken - En randomiserad klinisk studie

Håkan Modin, Ortodontikliniken Skövde Folktandvården Västra Götaland

Betydelsen av diastolisk pulsvågsanalys för kardiovaskulär riskbedömning: Vara och Skövde kohort.

Gabor Szalo, Närhälsan Tidans vårdcentral, Skövde

The PrEvention of PostPartum Diabetes Study (the PEPP diabetes study) A randomized, controlled trial for diabetesprevention in women with gestational diabetes.

Margareta Hellgren, Närhälsan Södra Ryds vårdcentral, Skövde

Uppföljning av utökat hembesöksprogram i samarbete mellan mödrahälsovården, barnhälsovården och socialtjänsten i en landsbygdskommun.

Kuo Zhe Chin, Närhälsan Guldvingens vårdcentral, Lidköping

Risk och friskfaktorer i familjer som har barn med trotssyndrom.

Britt-Marie Ljungström, Närhälsan psykologenheten för mödra- och barnhälsovård Skaraborg

Plasma albumin- och calciumkoncentrationer och dödlighet hos patienter i primärvården i Sverige.

Kristina Bengtsson Boström, Närhälsan Billingen vårdcentral och FoU primärvård Skaraborg

Allmänläkarens överväganden vid behandling av hypertoni hos de äldsta patienterna.

Maria Berkhout, Närhälsan Norrmalm vårdcentral, Skövde

Doktorandstud

Prognos för död och kardiovaskulär sjukdom vid typ 2 diabetes – tidstrender och riskfaktorer

Tobias Andersson, Närhälsan Norrmalm vårdcentral, Skövde

Anslag till forskarstuderande inom primärvården

Under forskarutbildning kan stöd ges för lönekostnader med högst 20% av heltidsanställning. FoU-centrum har under 2020 fördelat ekonomiska resurser till forskarstuderande på magister-, licentiat- och doktorandnivå inom primärvården. Forskaranslaget fördelas proportionellt mellan de sökande.

Villkoren för att få söka anslag är:

- tillsvidare anställning i primärvården Skaraborg
- intyg om pågående forskarstudier
- individuell studie-/forskningsplan
- redovisning av planerad forskningsverksamhet för anslagstiden

Följande personer har tilldelats anslag 2020:

Britt-Marie Ljungström, psykolog, Psykologenheter för mödra- och barnhälsovård Skaraborg.

Chan-Mei Ho-Henriksson, fysioterapeut, Närhälsan Lidköping rehabmottagning.

Karin Rystedt, ST-läkare Närhälsan Södra Ryd vårdcentral, Skövde.

Maria Berkhout, distriktsläkare, Närhälsan Norrmalm vårdcentral, Skövde.

Tobias Andersson, distriktsläkare, Närhälsan Norrmalm vårdcentral, Skövde.

Utbildning

Grundläggande forskningsmetodik

Kursen Grundläggande forsknings- och utvecklingsmetodik (FoU-kurs) arrangeras årligen sedan år 2000. Den riktar sig till all personal som är anställd i primärvården Skaraborg, Folk tandvården Västra Götaland område öster samt ST-läkare vid Skaraborgs Sjukhus. På grund av Coronapandemi genomfördes kursen från mars 2020 mestadels digitalt.

Syfte

Att deltagarna ska tillägna sig grundläggande kunskaper i forskningsmetodik och genomföra ett eget FoU-arbete samt att de ska få en ökad förståelse för FoU-arbete i verksamheten.

Kurstid

Kurstiden omfattar knappt ett år. Kursen startar med två dagars kursupptakt i början av året. Därefter hålls elva uppföljande heldagsseminarier. Kursavslutning hålls i slutet av november samma år.

Kursinnehåll

Introduktion som innefattar föreläsningar om vetenskapsteori, projektdesign, etik, förfarande vid ansökan till fonder och etikprövningsmyndigheten. Vidare påbörjas formulering av enskilda projektidéer och skrivandet av den egna projektplanen. Hjälpt att hitta handledare ges vid behov.

Uppföljande kursträffar innefattar litteratursökning, forskningsmetodik (kvalitativ, kvantitativ), evidensbaserad hälso- och sjukvård/tandvård, förbättringsarbete, materialinsamling, enkäter, epidemiologi, statistiska metoder, orientering i datorstöd med mera. Presentation och diskussion av den egna och varandras projektplaner samt en extern granskning av projektplaner sker efter halva kursen. Föreläsning i retorik samt övning i muntlig och skriftlig presentationsteknik. Presentation av resultat sker vid avslutningstillfället.

Det egna projektarbetet

Projektarbetet beräknas sammanlagt motsvara 4–5 veckors arbetstid. För ST-läkare som söker specialistbevis i allmänmedicin motsvarar projektarbetet cirka 8 veckors arbetstid, samt egen tid för inläsning m.m. Tid för detta avsätts i den egna verksamheten, utlagt över kurstiden och med mer koncentrerad tid för bearbetning och presentation.

Handledning

Handledning sker dels individuellt, dels i grupp. Individuell handledning sker efter överenskommelse mellan deltagare och respektive handledare. Grupphandledning sker i seminarieform i samband med kurstillfällena där varje deltagare redogör då för hur långt vederbörande har kommit i sitt arbete och får synpunkter från andra deltagare, handledare och inbjudna resurspersoner.

Rapportering och publikationer

FoU-arbetet redovisas muntligt i samband med kursavslutningen samt i den egna verksamheten. Den färdiga projektrapporten publiceras i FoU-centrum Skaraborgs regi som en skriftlig rapport samt på nätet (www.vgregion.se/fouskaraborg), som uppsatser vid Göteborgs universitet eller som vetenskapliga artiklar. Syftet är att sprida information och kunskap om genomförda och pågående projekt.

Föreläsare och resurspersoner

Kristina Boström, distriktsläkare, docent, FoU-centrum. Föreläst om vetenskapsteori samt handlett.

Anna-Lena Östberg, tandläkare, docent, FoU-centrum. Föreläst om kvantitativ och kvalitativ metodik och datainsamlingsmetoder.

Per Hjerpe, distriktsläkare, med.dr. FoU-centrum. Föreläst om forskningsetik, och studiedesign samt handlett.

Sofia Dalemo, distriktsläkare, med.dr. FoU-centrum. Kursansvarig som föreläst om projektplanens utformning samt handlett.

Salmir Nasic, biostatistiker, Skaraborgs Sjukhus. Föreläst om statistik.

Alexander Chakhunashvili, logistiker/statistiker, Karolinska Universitetssjukhuset. Föreläst om förbättringsarbete.

Mikael Åberg, FoU-koordinator, FoU-centrum. Kursadministratör som föreläst om datahantering i Excel och gett datorstöd vid FoU-arbete.

Ann Segerblom, FoU koordinator, FoU-centrum. Guidat vid inmatning i projektdatabasen FoU i VGR. Konstruerat inmatnings- och enkätformulär samt ger layouthjälp vid tryckning av färdiga rapporter.

Pär Wendell, professor i allmänmedicin, Karolinska Institutet. Varit extern granskare av projektplaner.

Alexandra Krettek, professor i folkhälsovetenskap, Institutionen för hälsa och lärande, Högskolan i Skövde. Föreläst om retorik.

Johan Svensson, professor, överläkare, Skaraborgs Sjukhus. Föreläst om epidemiologi.

Kursavslutning 2020

Den 19 november hölls avslutning på kursen, med presentation av genomförda och pågående FoU-projekt av och med deltagare i årets FoU-kurs.

Projekt som redovisats under 2020:

Meymanat Pourfathollah, Omtanken Vårdcentral Frölunda Torg, Göteborg
Sambandet mellan spänningshuvudvärk och psykisk ohälsa En litteraturstudie

Mikael Limpanich Tjernström, Närhälsan Slottsskogen vårdcentral, Göteborg
Förskrivningsmönster av inhalationskortisoner till icke astma/KOL patienter på Närhälsan Slottsskogen Vårdcentral

Vahid Javadnia, Närhälsan Tidaholm vårdcentral
Handläggning av patienter med Aktinisk keratos på Närhälsan Tidaholms vårdcentral

Cristina Ghise, Unicare Vårdcentral Mariestad
Depression hos äldre på äldreboende

Kuo Chin, Närhälsan Guldvingen vårdcentral, Lidköping
Uppföljning av utökat hembesöksprogram i samarbete mellan mödrahälsovården, barnhälsovården och socialtjänsten i en landsbygdskommun

Yuksel Bayazit, Närhälsan Vara vårdcentral
Kartläggning av rutiner och omhändertagande av patienter med KOL

Malin Harlén, Hamnstadens Vårdcentral, Lidköping
Måluppfyllelse av Nationella diabetesregistrets mål för LDL kolesterol på Hamnstadens vårdcentral under 2019

Ali Norallah, Käkkirurgisk mottagning, SkaS
Kartläggning av Dental implantatförlust

Mohamad Altabakh, Närhälsan Norrmalm vårdcentral, Skövde
Förekomst och handläggning av patienter med knäledsartros på Närhälsan Norrmalm vårdcentral

Johan Sandslätt, Närhälsan Gamlestadstorget vårdcentral, Göteborg
Korrelerar hembloodtrycksmätning starkare till hjärt-kärlsjukdom och död jämfört med blodtryck uppmätt på mottagning? - en litteraturstudie

Waleed Shaibani, Närhälsan Töreboda vårdcentral
Förekomst av patienter med svårläkta bensår på Närhälsan Töreboda vårdcentralen mellan 1: a januari 2018 och 31: a december 2019

Lisa Groening, Närhälsan Hjo vårdcentral
Hur ser handläggningen av patienter med osteoporos ut på Närhälsan Hjo? En retrospektiv journalstudie.

Regionala utbildningar

Forskningsmetodik i primärvård och folktandvård, 5 hp forskarnivå

FoU primärvård arrangerar, tillsammans med allmänmedicin vid Sahlgrenska akademien, föreläsningar och utbildningar för doktorander i en poängsatt kurs "Forskningsmetodik i primärvård och tandvård" (SM00016). Även de som inte går kursen men som är intresserade av temat för dagen är välkomna till dessa träffar. FoU-centrumen och allmänmedicin vid Sahlgrenska akademien har ansvar för var sin träff, sammanlagt fem träffar.

Grundutbildningen för Göteborgs och Lunds universitet

Kristina Boström och Sofia Dalemo har undervisat med case-seminarier vid läkarlinjen (termin 9) och tillsammans med lärare från invärtesmedicin (termin 7) vid Göteborgs universitet. Kristina Boström deltar i utformandet av seminarier inom ämnesområdena.

Kristina Boström har även undervisat i allmänmedicin och konsultationsmetodik och deltagit i utformning av tentamensfrågor på läkarlinjen (termin 11) vid Lunds universitet. Undervisningen har bedrivits som case-seminarier och seminarier i konsultationsmetodik med videokonsultationer samt examination av studenternas kursportföljer (portfolio).

Innovation

Högtryck på mottagningen – ett nytt sätt att bedriva hypertoni-vård

I samarbete med Primärvårdens regionala kvalitetsregister QregPv och Terapigrupp hjärta/kärl startades 2018 ett projekt för implementering av ett innovativt sätt att bedriva hypertoni-vård. Projektet bygger på ett arbetssätt som tagits fram på Närhälsan Tidaholm vårdcentral. Det innebär en arbetsväxling där sjuksköterska sköter både diagnostik, behandling och uppföljning av okomplicerad hypertoni med stöd av speciellt framtagna behandlings-PM och teamläkare.

I projektet testar 11 vårdcentraler i regionen det nya arbetssättet och det har bekostats via anslag från Registercentrum och bidrag från Innovationsfonden.

Per Hjerpe är projektledare och även Kristina Bengtsson Boström deltar. För tillfället pågår två utvärderingar av projektet, dels en kvantitativ uppföljning av behandlingsresultat via data från QregPv, dels är en kvalitativ intervjustudie av personal från deltagande vårdcentraler i uppstartsfas.

Utveckling

Seminarier

FoU-centrum håller regelbundna seminarier med inbjudan till samtliga anställda inom primärvården och offentliga folkandvården i Skaraborg samt till våra lokala samverkanspartners.

Under 2020 hölls följande seminarier:

Den 15 maj 2020 föreläste Susanne Andersson om kvalitativ innehållsanalys – ett metodseminarium på Regionens hus. Föreläsningen riktade sig till forskare och handledare vid FoU-centrum Skaraborg.

Den 8 okt föreläste Susanne Andersson om diabetes och gruppundervisning och presenterade sin forskning inom området. Föreläsningen genomfördes under ett seminarium på Regionens hus och riktade sig till diabetessköterskor och dietister i Skaraborg.

På grund av Corona-pandemin arrangerade Sofia Dalemo bara två utbildningsdagar vid Närhälsan Guldvingen vårdcentral Lidköping detta år. Else-Marie Törnberg och Annica Rolfsman från Suicidprevention i Väst höll i en dag om hur man kan förebygga suicid. Barnöverläkare Godfried van Agthoven pratade om barn som far illa och barnskyddsteamet.

Konferenser

Primärvård

På grund av Corona-pandemin har inget konferensdeltagande förekommit under året.

FoU i VGR

FoU i VGR är en projektdatabas för att samla och synliggöra den forskning och utveckling (FoU) som bedrivs i Västra Götalandsregionen (VGR). Projektledare ska löpande registrera och uppdatera information om sina forsknings- utvecklings- eller kvalitetssäkringsprojekt. Totalt inom FoU-centrum Skaraborgs område finns cirka 90 registrerade pågående projekt i databasen [FoU i VGR](#).

Genom databasen kan man på ett enkelt sätt få information om den forskning och utveckling som bedrivs i VGR. Projektledarnas arbeten sprids både nationellt och internationellt och kan bli till nytta både för professionen och för allmänheten.

Västra Götalandsregionen sammanställer varje år en årsredovisning baserad på data från FoU i VGR. Årsredovisningen ska bidra till att få en samlad bild av den forskning som pågår i hälso- och sjukvården. Uppgifterna ur databasen används när VGR lämnar information till statliga myndigheter som exempelvis Vetenskapsrådet. Årsredovisningen presenteras digitalt med data i realtid.

FoU-guider och Beredningsgrupp

Rollen som FoU-guide på FoU-centrum innebär att stödja och vägleda projektledare att registrera projektarbeten i databasen FoU i VGR och se till att den hålls

uppdaterad. FoU-guiden är också medlem i beredningsgruppen, vilket fungerar som ett forum för beredning av ärenden till Minso Solutions AB (ägare av databasen) och beställaren Regionala FoU-rådet. FoU-guide för primärvården i område Skaraborg är Ann Segerblom.

Kvalitetsregister

Per Hjerpe har under året fortsatt sitt uppdrag som registerhållare för primärvårdens regionala kvalitetsregister, QregPv. Registret fokuserar på uppföljningen av stora folksjukdomar såsom hypertoni och ischemisk hjärtsjukdom. Samtliga vårdcentraler i regionen anslutna till VGPV rapporterar till registret via en automatiserad dataprocess. Under året har fokus framför allt varit på hypertoniprojektet ”Högtryck på mottagningen”.

Vidare sker rapportering till Nationella Diabetesregistret, NDR, från samtliga vårdcentraler i VGPV. Utöver detta rapporterar vissa vårdcentraler till andra kvalitetsregister som t.ex. Svenska demensregistret, SVEDEM och Luftvägsregistret.

Infrastruktur

FoU-centrum Skaraborg fungerar som mötesplats för medarbetare inom vårt upptagningsområde som genomför ett utvecklings- eller forskningsprojekt. Här finns det möjlighet att få information och stöd när det gäller till exempel rådgivning angående frågeställningar kring projektarbeten, när/var/hur man söker anslag mm. På FoU-centrum finns möjlighet att boka projektarbetsplats och mötesrum, dock begränsat under 2020 p.g.a.pandemin.

Personal vid FoU-centrum har under året gett stöd vid skapandet av till exempel inmatningsmoduler för datamaterial (esMaker, Excel), bearbetning av data inför analyser, deskriptiv statistik samt vissa statistiska analyser. Användarstöd har även getts i bland annat SPSS, Officepaketet.

Hjälp med struktur och layout av rapporter som sedan tryckts upp av FoU-centrum har också tillhandahållits.

Lokal FoU-samverkan

Skaraborgs Sjukhus

Fortsatt samverkan har skett under 2020 gällande respektive utbildningar i grundläggande forskningsmetodik med handledning och undervisning. Per Hjerpe har föreläst om etik vid forskning och Kristina Boström om vetenskapsteori på kursen vid Skaraborgs Sjukhus. I FoU-kursen som ges av primärvård/tandvård har Salmir Nasic, biostatistiker, föreläst om statistik och professor Johan Svensson om epidemiologi, båda FoU-centrum SkaS. Samverkan har också skett i vetenskapligt arbete med doktorand, överläkare på ögonkliniken Grete Garberg, hennes huvudhandledare docent Marcelo Ayala och Salmir Nasic. Kristina Boström och Per Hjerpe är bihandledare i doktorandprogrammet. I ”INTERSTROKE”-studien

deltar både FoU-centrum Skaraborg och medicinkliniken på SkaS. Susanne Andersson har samverkan med lungkliniken.

Skarborgsinstitutet

Under året har samverkan skett med Skarborgsinstitutet genom att de forskarstuderande som erhållit projektanslag deltar i seminarier på institutet samt förlägger en del av sin arbetstid där.Handledning av ett projekt under den grundläggande FoU-kursen har skett i samråd med Skarborgsinstitutet. I Regionens hus, Skövde harr FoU-centrum och Skarborgsinstitutet samlokaliseras med bland annat gemensamma projektarbetsplatser. Detta har ökat samarbetsmöjligheterna. Under året har dock arbetet på plats varit begränsat p.g.a. Corona-pandemin.

Högskolan i Skövde

Professor Alexandra Krettek vid Högskolan i Skövde har ansvarat för FoU-kurstillfället i retorik.

FoU-Skaraborg

FoU Skaraborg är en samverkansgrupp mellan Högskolan Skövde, Skarborgsinstitutet, Kommunalförbundet Skaraborg, FoU Skarborgs Sjukhus samt FoU primärvård Skaraborg. Gruppen ska bidra till utveckling av en personcentrerad vård där patienterna upplever vården som en helhet utan gränser. Viktiga frågor är forskning, utveckling och utbildning. Per Hjerpe och Sofia Dalemo är representanter från FoU Primärvård och har deltagit i flera möten.

Övrig lokal samverkan

Lokala FoU-rådet Skaraborg fördelar forskningsanslag för regionanställda i det geografiska området Skaraborg. FoU-rådet består av medlemmar från primärvården och tandvården i Skaraborg, Skarborgs Sjukhus samt Skarborgsinstitutet. Ordförande i rådet är Per Hjerpe och sekreterare Ann Segerblom, FoU-centrum Skaraborg.

Regional FoU-samverkan

Forskningsmetodik i primärvård och folktandvård

Närhälsan FoU primärvård har arrangerat en för doktorander poängsatt kurs vid Sahlgrenska akademien (SM00016). Under 2020 har kursen omarbetats och en kursplan ”SM00118 Forskningsmetodik inom primärvård” 7,5 högskolepoäng färdigställts. Kristina Boström har deltagit i arbetet. Den nya kursen planeras att starta under 2021. Varje FoU-centrum och allmänmedicin vid Sahlgrenska akademien kommer att ha ansvar för en träff.

Projektsamverkan

Under 2020 startade ett samarbete med professor Kristin Wennerås klinisk bakteriologi, Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Per-Daniel Sundvall, med dr, FoU centrum Södra Älvsborg, Karin Mossberg, med dr, FoU centrum Fyrbodal. Per Hjerpe och Kristina Boström deltar från Skaraborg. Studien ”Är Neoehrlichia en möjlig orsak till Polymyalgia rheumatica?” kommer att studera 200 patienter med polymyalgia reumatika på ett antal vårdcentraler i regionen med

journalgranskning, enkäter, provtagning för antikroppar mot neoehrlichia. En ansökan om medel till regionala fonden har gjorts.

Nationell FoU-samverkan

Under 2019 - 2020 har en grupp specialister i reumatologi och allmänmedicin sammanställt aktuell kunskap om gikt i tre artiklar som publicerats i Läkartidningen 2020 (bilaga 1). Kristina Boström var medförfattare på artiklarna.

Nätverk för Kardiovaskulär forskning i primärvård (Swedish Cardiovascular Research in Primary care, SCARP). Sammankallande är Staffan Nilsson vid Linköpings universitet. En styrgrupp har bildats med Staffan Nilsson, Per Wändell och Kristina Boström som medlemmar. Flera telefonmöten har ägt rum 2020 i samband med en nationell enkätundersökning om omhändertagande av patienter med högt blodtryck som genomförts till ett slumpvis urval av vårdcentraler inom sex regioner. Datainsamlingen avslutas vid årsskiftet 2020/2021. Huvudman för studien är Örebro universitet (Mikko Hellgren). Kristina Boström har genomfört intervjuerna i Västra Götaland.

Kristina Boström har genomfört bedömning av två ansökningar inför tillsättning av tjänst som universitetslektor i allmänmedicin vid Umeå universitet under november 2020.

Nationella Diabetesregistret (NDR). Kristina Boström och Margareta Hellgren deltar i årligt styrgruppsmöte och koordinatorsmöte (5 februari 2020) samt flera telefonmöten under 2020 med presentation av verksamheten i landet, nytillkomna data, forskningsresultat samt framtida planering av verksamheten.

Svenska Läkaresällskapet (SLS) har haft flera möten under året flest videokonferenser. För att främja forskning i primärvården har samverkan med Samling för Allmänmedicinsk forskning och utbildning (SAFU) skett. E Kristina Boström har deltagit i planering och genomförande av ett rundabordssamtal (moderator Göran Hägglund) med intressenter för forskning i primärvård med bland annat Anna Nergård, Magnus Isacsson, Marina Tuutma och Emma Spak den 4 februari 2020. Under maj 2020 har Kristina Boström deltagit i granskning av ansökningar till en extra utlysning av medel till Coronaforskning.

Projektsamverkan

Under redovisningen av projekt i primärvård beskrivs ett flertal projekt som pågår i samverkan med bland annat Sahlgrenska akademien, Karolinska Institutet, Stockholms sydvästra sjukvårdsdistrikt, Lunds universitet och i Nationella nätverket för hjärt-kärl-forskning i primärvård (SCARP)

Internationell FoU-samverkan

Ett internationellt samarbete pågår med bland annat Broad Institute, Boston MA, ingår i Diabetes Genetics Replication and Meta-analysis (DIAGRAM consortium) i samverkan med professor Leif Groop, Institutionen för kliniska vetenskaper, Diabetes och Endokrinologi, CRC, SUS, Malmö. Data från befolkningen i Skara ingår i detta konsortium.

Ytterligare internationell samverkan sker i PURE studien och ”INTERSTROKE” data från dessa publiceras regelbundet. Data från befolkningen i Skaraborg och Göteborg ingår i PURE och INTERSTROKE.

Inom Folktandvården Västra Götaland område Skaraborg pågår bland annat projekt angående munhälsan hos barn och ungdomar samt hos äldre och om implantat. Samarbete sker med de odontologiska fakulteterna i Göteborg, Malmö, Oslo och Bergen.

Ekonomi

FoU-centrums ekonomi har varit i balans under året.

Verksamhetsplan för år 2021

FoU-centrums verksamhet ska vara konkurrensneutral och information om FoU-centrum kommer att erbjudas alla primärvårdsverksamheter inom område Skaraborg samt Folk tandvården område Öster. För att öka kontakterna med de kliniska verksamheterna kommer vi att fortsätta att lägga del av handledningen lokalt på den handleddes arbetsplats.

Arbetet med Universitetssjukvårdenheter (USVE) fortsätter både på lokal och regional nivå där ett första planeringsmöte inleder året. Vidare planeras att presentera USVE-organisationen i ledningsgrupper inom Närhälsan, Regionhälsan och privata verksamheter inom VGPV.

Samarbetet med Folk tandvården FoU och övriga FoU-centrum i regionen fortsätter. Samverkan lokalt, regionalt och nationellt fortgår.

En satsning på postdoktoral kompetens för att på sikt öka antalet docenter inom primärvården fortsätter där flera personer på FoU-centrum Skaraborg deltar i postdokgrupp organiserad av FoU-centrum Fyrbodalen. Postdokplaneringsmöte med fyra doktorander/disputerade planeras under året.

Under året kommer träffar för doktorander knutna till enheten att äga rum.

I projektet ”Högtryck på mottagningen” planeras projektpresentationer både vid Närhälsan uppstarts dag i januari 2021 samt för enskilda vårdcentraler.

Under året planeras en fortsatt serie av metodseminarier som riktar sig till aktiva forskare och handledare med anknytning till FoU-centrum.

Arbetet med forskningsplattformen för kroniska sjukdomar med risk för hjärtkärlkomplikationer fortsätter under 2021. En seminarier serie av nätbaserade möten, en gång per månad, kommer att äga rum under det kommande året för mer ingående redovisning av enskilda forskargrupperns aktivitet.

Representanter från FoU-centrum kommer att medverka och delta vid följande evenemang under 2021:

Stabsdag FoU primärvård, Göteborg 3 september

Regional FoUUI-dag, Borås 13 oktober

Inspirationsdag för Folk tandvården, Vänersborg 28 oktober

Utbildningar

Kurs i Grundläggande forskningsmetodik kommer att genomföras med 12 deltagare och med kursupptakt 20-21 januari 2021. Från och med 2021 kommer kursens teoridel att vara gemensam med FoU-kursen på Skaraborgs Sjukhus.

Handledarträff 2021 kommer att hållas den 8 juni.

Institutionen för medicin, Sahlgrenska akademien är ansvarig för kursen Forskningsmetodik inom primärvård (SM00118). FoU-centrum Skaraborg är ansvarig för tillfället om registerforskning, enkäter och andra datainsamlingsmetoder den 21 oktober.

Seminarier

Under året planeras ett antal seminarier där forskningsresultat presenteras. Dessa är öppna för all personal i primärvården och tandvården samt för FoU-centrums samarbetspartners. I samband med dessa tillfällen ges deltagarna möjlighet att diskutera eventuella egna idéer med handledarna vid FoU-centrum. Beroende på hur pandemiläget utvecklas kommer dessa att ges antingen på plats eller digitalt.

Den 29 april anordnas ett digitalt seminarium om ”Hälsa - munnen som kroppens spegel” att hållas.

Disputation/halvtidskontroll

Tobias Andersson, specialist i allmänmedicin disputerar den 16 april 2021.

Karin Rystedt kommer att göra halvtidskontroll 22 april 2021.

Prioriterade aktiviteter lokalt 2021

- Besöka eller ha digitala möten med blodtrycks- och diabetesmottagningar på vårdcentraler i planerade projekt.
- Formalisera ledningsgrupp för Universitetssjukvårdsenhet (USVE) samt minst två möten.
- Presentera USVE-organisationen i ledningsgrupper för Närhälsan och privata vårdgivare.
- Möte med två doktorander/disputerade för postdoktoral planering.
- Minst en ny doktorand.
- En fysisk planeringsdag i slutet av våren samt planeringsdagar i november.
- Utvecklingssamtal för staben på FoU-centrum.

Publicerade vetenskapliga artiklar

Antihypertensive drug classes and the risk of hip fracture: Results from the Swedish primary care cardiovascular database (SPCCD). Bokrantz T, Schiöler L, Bengtsson Boström K, Kahan T, Mellström D, Ljungman C, Hasselström J, Hjerpe P, Manhem K. *Journal of hypertension* 2020;38:167–175.

Association of dairy consumption with metabolic syndrome, hypertension and diabetes in 147,812 individuals from 21 countries. Bhavadharini B, Dehghan M, Mente A, Rangarajan S, Sheridan P, Mohan V, Iqbal R, Gupta R, Lear S, Wentzel-Viljoen E, Avezum A, Lopez-Jaramillo P, Mony P, Prasad Varma R, Kumar R, Chifamba J, Alhabib KF, Mohammadifard N, Oguz A, Lanas F, Rozanska D, Bengtsson Bostrom K et al. *BMJ Open Diabetes Res Care*. 2020;8:e000826. doi: 10.1136/bmjdr-2019-000826.

Primary care physicians' concerned voices on sick leave certification. Focus-group interviews in Sweden. Bengtsson Boström K, Starzmann K, Östberg AL. *Scand J Prim Health Care*. 2020;38:146-155.

The impact of diabetes, educational level and income on the risk for all-cause mortality, myocardial infarction and ischemic stroke in a hypertensive primary care population. A cohort study from the Swedish Primary Care Cardiovascular Database (SPCCD). Andersson T, Pikkemaat M, Schiöler L, Hjerpe P, Carlsson AC, Wändell P, Manhem K, Kahan T, Hasselström J, Bengtsson Boström K. *PLoS One*. 2020 Aug 3;15(8):e0237107. doi: 10.1371/journal.pone.0237107. eCollection 2020. PMID: 32745121.

Plasma albumin and calcium concentrations were associated with long-term mortality in a prospective cohort study of 43,052 primary care patients in Sweden. Dalemo S, Bengtsson Boström K, Hjerpe P. *Scandinavian journal of primary health care*. 2020

Gikt och hyperurikemi starkt associerade med folksjukdomar. Dehlin M, Kapetanovic M, Svärd A, Bengtsson Boström K, Wändell P, Sigurdardottir V, Forsblad-DÉlia H, Jacobsson L. *Läkartidningen* 2020;117:F3H1. *Läkartidningen* 35-36/2020.

Stora hälsovinster att uppnå med bättre behandling av gikt. Svärd A, Kapetanovic M, Bergsten U, Bengtsson Boström K, Wändell P, Sigurdardottir V, Jacobsson L, Dehlin M. *Läkartidningen* 2020;117:F3L7. *Läkartidningen* 35-36/2020.

Gikt – en känd och vanlig sjukdom. Prevalens och incidens ökar framförallt i västvärlden. Sigurdardottir V, Svärd A, Bengtsson Boström K, Wändell P, Jacobsson L, Forsblad-DÉlia H, Kapetanovic M, Dehlin M. *Läkartidningen* 2020;117:F3M3. *Läkartidningen* 35-36/2020.

To take charge of one's life - group-based education for patients with type 2 diabetes in primary care - a lifeworld approach. Kjellsdotter, A., Berglund, M., Jebens, E., Kvick, J. & Andersson, S. (2020). *International Journal of Qualitative Studies on Health And Well-Being*. 15:1.

Is it possible to investigate menopausal age? A comparative cross-sectional study of five cohorts between 1968 and 2017 from the Population Study of Women in Gothenburg, Sweden. Rödström Kerstin, Weman Lilian, Sandin Linda, Hange Dominique, Björkelund Cecilia. Menopause (New York, N.Y.). 2020.

The experiences of care managers and rehabilitation coordinators of a primary care intervention to promote return to work for patients with common mental disorders: a qualitative study. Petersson Eva-Lisa, Törnbom Karin, Hange Dominique, Nejati Shabnam, Jerlock Margareta, Wikberg Carl, et al. BMC family practice. 2020.

Exploration of pathophysiological pathways for incident atrial fibrillation using a multiplex proteomic chip. Molvin John, Jujic Amra, Melander Olle, Pareek Manan, Råstam Lennart, Lindblad Ulf, et al. Open heart. 2020.

Report from an effort to prevent type 2 diabetes development in primary care. Hellgren Margareta I, Jansson Per-Anders, Lindblad Ulf. Primary care diabetes. 2020.

Proteomic exploration of common pathophysiological pathways in diabetes and cardiovascular disease. Molvin J., Jujic A., Melander O., Pareek M., Rastam L., Lindblad Ulf, et al. ESC Heart Failure. 2020.

Adherence to lipid-lowering guidelines for secondary prevention and potential reduction in CVD events in Swedish primary care: a cross-sectional study. Ödesjö Helena, Björck Staffan, Franzén Stefan, Hjerpe Per, Manhem Karin, Rosengren Annika, et al. BMJ open. 2020.

Country of birth and mortality risk in hypertension with and without diabetes: the Swedish primary care cardiovascular database. Andersson Tobias, Pikkemaat Miriam, Schiöler Linus, Hjerpe Per, Carlsson Axel C, Wändell Per, et al. Journal of hypertension. 2020.

Secular Trends in Self-Assessed Health Over 24 Years Among 38-, 50-, 70- and 75-Year-Old Women: Observations from the Prospective Population Study of Women in Gothenburg. Jönsson Sofia, Hange Dominique. International journal of general medicine. 2020.

Exploration of pathophysiological pathways for incident atrial fibrillation using a multiplex proteomic chip. Molvin John, Jujic Amra, Melander Olle, Pareek Manan, Råstam Lennart, Lindblad Ulf, et al. Open heart. 2020.

Longitudinal associations between sex hormone-binding globulin and insulin resistance. Ottarsdottir Kristin, Hellgren Margareta, Bock David, Nilsson Anna G, Daka Bledar. Endocrine connections. 2020.

"Since his birth, I've always been old" the experience of being parents to children displaying disruptive behavior problems: a qualitative study. Ljungström Britt-Marie, Kenne Sarenmalm Elisabeth, Axberg Ulf. BMC psychology. 2020.

Bottom-up and top-down approaches to understanding oppositional defiant disorder symptoms during early childhood: a mixed method study. Ljungström Britt-Marie, Kenne Sarenmalm Elisabeth, Axberg Ulf. Child and adolescent psychiatry and mental health. 2020.

Nonsynostotic Plagiocephaly: Prevention Strategies in Child Health Care. Lennartsson Freda. Journal of clinical medicine. 2020.

A longitudinal study of the impact of change in socioeconomic status on dental caries in the permanent dentition of Swedish children and adolescents. Östberg AL, Petzold M. Community Dent Oral Epidemiol 2020.

Is C-reactive protein associated with influenza A or B in primary care patients with influenza-like illness? A cross-sectional study
Rystedt K, Harbin NJ, Lindbaek M, Radzeviciene R, Gunnarsson R, Eggertsen R, C Butler C, van der Velden AW, J Verheij T, Sundvall PD. Scand J Prim Health Care 2020:1-7.

